

93. RECHT OP BRIEVEN. *)

Of een Auteursrecht op brieven bestaat en wien het toekomt is naar de heerschende opvatting van onze wet op het Auteursrecht niet twijfelachtig. Art. 1 dezer wet (van 28 Juni 1881, Stbl. 124) bepaalt: Het recht om geschriften . . . door den druk gemeen te maken, komt uitsluitend den auteur en zijne rechtverkrijgenden toe. Het woord „geschriften" wordt door den Hoogen Raad zoo ruim mogelijk opgevat, alles wat geschreven is valt er onder, zoo werd zoowel een feestprogramma van een gedenkdag van Leiden's ontzet als een predikbeurtenlijstje als voorwerp van auteursrecht beschouwd¹⁾ Van brieven werd bij de behandeling dezer wet in de memorie van antwoord door de regeering uitdrukkelijk verklaard, dat aan den schrijver het auteursrecht toekwam.

Nu is deze opvatting betwistbaar en betwist. Men kan beweren, dat de bescherming van den auteur niet bescherming van alle op schrift gestelde mededeeling behoeft in te sluiten, dat het doel dier bescherming is den arbeider-met-den-geest een uitsluitend recht op het product van zijn arbeid toe te kennen, en dat dit doel wordt voorbij geschoten, waar bescherming zou bestaan zonder dat geestelijke arbeid is verricht, dat dus brieven slechts dan als voorwerp van auteursrecht beschouwd kunnen worden, als zij meer zijn dan een mededeeling van feiten of gedachten alleen, als ze dus een in zich zelf gesloten beschouwing over eenig onderwerp vormen²⁾. Intusschen hoe belangrijk de onderscheiding van het geschrevene op zich zelf is, de daaruit voortvloeiende splitsing der brieven is voor de vraag wie ter publicatie gerechtigd is van weinig beteekenis. Immers, neemt men haar aan, dan is publiceering door een ander dan den schrijver van brieven van de laatste soort een inbreuk op diens auteursrecht en dus niet geoorloofd, maar dan is publiceering van brieven van de eerste soort wel niet als inbreuk op het auteursrecht te beschouwen, maar toch evenmin geoorloofd. Dan wordt toch door dat openbaar maken van wat in vertrouwen was meegedeeld een vertrouwen geschonden, en daardoor aan het groote publiek een deel van een persoonlijkheid gegeven, dat niet voor dat publiek bestemd was, waarover alleen die persoon zelf heeft te beschikken.

Een dergelijken inbreuk op zijn persoonlijkheid behoeft men evenmin als een aanranding van zijn auteursrecht te dulden. De vraag zou slechts zijn of bij de negatieve houding door ons recht tegenover de rechten der persoonlijkheid aangenomen handhaving

*) Weekblad voor Privaatrecht. Notaris-ambt en Registratie no. 1917 (22 September 1906).

¹⁾ Zie arresten van 21 November 1892, W. 6274 en 29 April 1895, W. 6647.

²⁾ Vgl. Gierke, Deutsches Privatrecht I bl. 771, Kohier. Urheberrecht an Schriftwerke bl. 138.

er van in rechten zou zijn door te zetten, een vraag waarop het antwoord nog twijfelachtiger wordt, nu de vroeger in dergelijke gevallen gebruikte veiligheidsklep van de onrechtmatige daad door het bekend arrest van den Hoogen Raad over art. 1401 is dichtgeschroefd. Wat daarvan zijn moge, publicatie van brieven op groote schaal komt alleen bij die van de eerste soort voor. Niet kattedellets van den eersten den beste of zakenbrieven van een eerzaam handelsman, maar wel brieven van mannen, wier litteraire neigingen hen er toe brengt ook daarvan geschriften in den waren zin te maken, worden in het licht gegeven. En daartoe zijn zij alleen en niet de geadresseerden gerechtigd.

De auteur kan publiceeren — hij behoeft daartoe de toestemming van den geadresseerde niet. Maar dit neemt niet weg, dat hij practisch toch diens medewerking zal moeten inroepen. Want hoe komt hij anders — als hij geen copie gehouden heeft — aan zijn manuscript? Mag de geadresseerde die medewerking weigeren als zij hem door den schrijver wordt gevraagd? en hoe staat hij tegenover diens erven? hoe eindelijk is de verhouding van de erven van den een tot die van den ander?

Op deze vragen wilden wij iets nader ingaan. De schrijver heeft auteursrecht — dit wordt aangenomen, maar even vast staat, dat de geadresseerde eigenaar is van het papier. Door de toezending zal de brief — tenzij anders is overeengekomen of uit den aard der zaak iets anders voortvloeit, b.v. indien de brief in qualiteit is ontvangen — eigendom van den geadresseerde worden. Hij mag 't papier bewaren, maar het evenzeer vernietigen. Zoo is dus een botsing denkbaar tusschen auteur en eigenaar. Hoe die op te lossen?

Hier dient de onderscheiding in het oog gehouden die we boven aangaven maar voor de vraag wie ter publiceering gerechtigd is zonder belang achtten. Ten aanzien van den zaken-brief, de enkele mededeeling, het familie- of vriendschapspraatje is de geadresseerde zeker op geen andere wijze in zijn beschikkingsbevoegdheid beperkt dan door zijn plicht tot het niet openbaar maken van wat niet voor openbaarheid was bestemd. Noch tegenover den schrijver noch tegenover diens erven is hij tot teruggave verplicht, hij mag onder dat ééne voorbehoud met 't stuk doen wat hij wil. Ten aanzien der erven is in Frankrijk wel eens anders beslist, eene actie van een vrouw tegen haar broer en zuster, mede-erfgenamen van hare moeder, tot teruggave van door haar aan de laatste gerichte brieven werd toegewezen.¹⁾ En cas de décès du destinataire la lettre doit, lorsqu'elle n'a pas été détruite, être remise à celui qui l'a écrit, conformément à l'intention commune de l'expéditeur et du destinataire, cette remise étant le seul moyen de respecter la condition du secret sous laquelle la lettre a été envoyée — zeide de rechter. Die bedoeling kan zeker niet zonder meer worden aan-

¹⁾ Hof Ordeans 27 Juli 1896 by Dalloz 1897, 2, 209.

genomen, althans niet bij den overleden geadresseerde; koestert deze inderdaad dien wensch dan kan hij immers voor de uitvoering zorg dragen door of bij zijn leven nog de brieven aan hun auteur terug te geven of daaromtrent een testamentaire beschikking te maken. Laat hij dit na, dan gaat de eigendom der brieven evenals van zijn overige goederen op de erfgenamen over en kan de schrijver daarop geen enkel recht doen gelden. Om dit in te zien behoeft men slechts te denken aan het geval dat de brieven den erfgenamen tot bewijs kunnen dienen van een rechtsverhouding van den erflater met den schrijver. Zouden zij dit uit handen moeten geven en zoo neen — ook de Fransche rechter maakt een uitzondering voor den brief „qui forme titre" —• waar is dan de grens en wie heeft dit te beoordeelen? In het te Orleans besliste geval wilden de erfgenamen de brieven gebruiken ten bewijze hunner stelling, dat de schrijfster haar moeder door misleiding bewogen had te haren behoefte te testeeren; waarom moet dat schriftelijk bewijs hun uit handen worden genomen, terwijl het hun zou zijn gelaten, als het b.v. een erkenning van een geldleening bevatte? Het geval zelf toont de onhoudbaarheid der leer. Ook met het beroep op het briefgeheim komt men er niet, wie een ander iets onder geheimhouding per brief mededeelt moet rekening houden met de mogelijkheid dat die ander sterft en zoo de brief in handen van derden komt. Ten aanzien van gewone brieven zijn m. i. de erven onbeperkt bevrijd, zij kunnen ze teruggeven, vernietigen of zelf behouden, al naar het hun behaagt.

Anders zou ik willen oordeelen bij brieven, die ook bij een engere opvatting omtrent objecten van auteursrecht dan men bij ons gewoonlijk huldigt daaronder zouden vallen, over brieven dus die men tot de litteratuur kan rekenen of die over eenig onderwerp van wetenschap of techniek meer geven dan losse gedachten. Dan komen eigendomsrecht van den geadresseerde en auteursrecht van den schrijver tegenover elkaar te staan. De auteur heeft een recht tot publiceeren. Als onze wet zegt, dat het recht om geschriften door den druk gemeen te maken uitsluitend den auteur en zijne rechtverkrijgenden toekomt, dan hecht men daar wel vooral de beteekenis aan dat anderen niét door den druk gemeen mogen maken maar dan staat toch naast dit negatieve ook het positieve element, dat de auteur daartoe wèl gerechtigd is. Gelijk bij den eigendom de eigenaar van derden kan eischen, niet alleen dat zij zich van elke inwerking op de zaak onthouden, maar ook dat zij het gebruik dat de eigenaar zelf van de zaak maakt niet verhinderen, zoo zal ook de auteur niet alleen kunnen eischen dat anderen zijn werk niet publiceeren, maar ook dat zij hem *zijn* publicatie niet onmogelijk maken. Wil de schrijver van een dergelijke brief of — wat meer zal voorkomen — willen zijn erven dien brief aan het publiek geven, dan zal de geadresseerde dit niet met beroep op zijn eigendomsrecht kunnen tegenhouden. Ontvangt

M

iemand zoon brief dan is hij zeker bevoegd deze te vernietigen, maar zoodra hem bekend is dat de auteur van zijn recht tot openbaar maken wil gebruik maken, mag hij dit niet door vernietiging van het stuk verhinderen en is hij verplicht het tot dat doel af te staan. Het is met zulke brieven als met een zelfs in eigendom afgestaan handschrift: de auteur behoudt het recht tot openbaar maken. Ten aanzien van erven zou ik geneigd zijn nog iets verder te gaan: zij zullen m. i. als zij dergelijke brieven in den boedel vinden met de mogelijkheid dat de auteur wil uitgeven, rekening moeten houden en ook zonder dat hun daaromtrent een bijzondere wensch is te kennen gegeven, zich van 't vernietigen moeten onthouden. Volkomen ongeoorloofd lijkt het mij te handelen, zooals eenige jaren geleden de zuster van een bekend letterkundige deed, die in de verwachting dat publicatie zou worden beraamd, bepaalde dat de brieven van een ander litterator aan haar broer een aantal jaren (ik meen vijf en twintig) zouden worden bewaard en eerst dan openbaar gemaakt. Ongeoorloofd zeker omdat zij, erfgenaam van den geadresseerde, over het al of niet openbaar maken van die brieven waarvan nóch haar noch haar erflater het auteursrecht toekwam niet had te beslissen, maar ongeoorloofd ook, omdat zij, al was ze dan ook eigenares, niet de uitoefening van het auteursrecht der erven van den schrijver mocht verhinderen.

Mijn conclusie is dat de eigendom hier door het auteursrecht wordt beperkt: iets wat mij belangrijk genoeg toescheen om er even op te wijzen.